

Leányvásár egy baranyai kisközségben Az oroszlói búcsú az 1920-as években

Oroszló községben a kisbíró földbemélyedt követ mulat a poros úton.

– Osztán ez az a kűj, amékbén Szent László király lova megbotlott. A király vállárul leesett a köpönyeg. El is futotta a hirtelen mérög, oszt aszondja a szürkének: Ó rossz ló! Hát rajta maradt a községen, hogy: Oroszló...

Nyolcvan-kilencven házból áll Szent László király faluja. Az országút két oldalán sorakoznak fel az apró házak. Egyik oldalon a magyarok laknak, másikon a németek. A legendán kívül, amit csak a községben ismernek, még egy nevezetessége van Oroszlónak. A Szent Mihály napja után következő vasárnap van itt búcsú. Az oroszlói búcsú pedig arról híres, hogy a szomszéd megyéből is megjelenik ott a fiatalság, mert, hogy leányvásárt tartanak ezen a napon. Ennek a búcsús leányvásárnak a híre volt az, ami kicsalt engem is Oroszlóra.

A paraszt életében nagy sorja van a búcsúnak. A módos gazda borjút vág erre a napra, azonkívül, hogy az apró jószágot is megtizedelik. A kőtrétest, a fahéjas kalácsot már napokkal azelőtt elkezdik sütni a kemencék tüzes ölén, viszont ma már a punsch-torta és a piskóta-tekercs sem hiányzik a búcsúk étlapjáról. A zsíros ételek bő innivalót kívánnak, hát bor sem hiányozhat. Akinek nincs szüretje, hordóban veszi a bort, amiért nem restell a hetedik faluba sem elmenni, ha ezer koronával olcsóbban kapja literjét, mint otthon.

Persze, vendég egy házból sem hiányozhat. A paraszt azonban nem rest, személyesen elmegy a szomszéd megyébe is, sógort, komát, jó ismerőst meghív a búcsúra. Postára nem bízza az üzenetet, még kopertás levélben sem, aztán a tisztesség is úgy kívánja, hogy személyesen történjék meg az invitálás.

Az országúton már korán reggel föltünedeznek a zörgő szekerek, amelyen tarkáll az asszony nép, de még a lovak szerszámja is föl van sallangozva.

Temploma van Oroszlónak, ellenben papja nincs emberemlékezet óta. A búcsú tiszteletére

azonban itt misézik a szomszéd falu papja. Ebéd után litániát is tartanak, vagy ahogy itt mondják, „létányát”. Ezt már a tanító tartja, aki ezen a funkción kívül temet is, tanít is, de, ha kell, marhalevél kiállításával is foglalkozik.

A tulajdonképpeni lányvásár délelőtt zajlik le a falu végén lévő libalegelőn. Hatalmas térség van itt, amit csendesen folydogáló víz szel ketté. Széles fahíd öleli át a vizet, amely arról nevezetes, hogy demarkációs vonal volt. De a búcsún is nagy jelentősége van ennek a hídnak. A karfájára támaszkodva sorakoznak föl két oldalról a legények. Aki ugyanis a búcsú helyére jön, annak ezen a hídon kell átmennie, tehát az érkező lányser eget már itt jól szemügyre veheti a házasodni kész fiatalság.

Bábos sátrak, cukorka- és egyéb árusok sorakoznak föl a térségen, ahol a „vásárra” megjelent lányok sétálnak.

Aki csak a Nemzeti Színház színpadáról ismeri a magyar parasztlányt, alig ismerne rájuk itt az Isten szabad ege alatt. A széles, kurta, piros szoknya helyett berakott, nem ritkán bokáig érő szoknyát viselnek. A pruszlik és rövidujjú fehér ing helyén hímzett, divatos fazonú blúz feszül, a kezeken meg sárga trikókesztyű. A lányok haja ki van bodorítva és tele van tűzdelve csillámló csattokkal és ríktó fésűkkel. Ahogy a violaszagú parfüm nem hiányzik a ruhájukról, úgy a pirosító sem a barnára sült arcukról.

Megszólítottam közülük néhányat. Akadt köztük a tolnamegyei Tamási községből valósi, somogy megyei Toponáról, Osztopánból és Baranya minden zegéből zugából.

Egyszerre csak jön a hídon át a lányser eg. A karfának dülő legény meglátja azt, aki tetszik neki, erre megindul a kérdezősködés a menyasszony-jelölt után. Ha akad a legények között a kiválasztott lánnyal egy faluból való, úgy ez számol be arról, mennyi juszt kap a lány, hány darab jószág van otthon az istállóban, kifajta-mifajta a család stb. De nem szerencsétlenség az sem, ha a kiválasztott leánynak semmiféle ismerőse nincs jelen a búcsún.

Szembeötlik egy hetykebajuszú legényke, aki egy zöldselyembe öltözött leányt követ. A bábos sátor előtt utolérte a lányt, meg az anyját. A leány méz és víz keverékéből készült italt, „márc”-ot, hörpintget. A legény kerülgeti, kerülgeti, aztán összeszedve a bátorságát, megszólal:

– *Aztán ízlik-e a márc?*

A lány csak szemérmesen mosolyog, de az anyja, aki úgy gondolkodik, hogy ha már elhozta a portékáját, szeretne is túladni rajta – barátságosan felel:

–*Úgy ám! Jó ital, má' mért ne ízlene. Úgy-e, Juliska?*

Erre már a pironkodó Juliska is megszólalt:

– *Idős, aztán jó...*

– *Mérgyön akkor még egy kupicával,* – gálánsodik a legény és a bábos már önti is az italt.

A legény az öreg parasztasszony felé fordul:

– *Házasodni kéne, merhogy sok a föld, osztán a dógos asszony meg ekelne...*

A többi már magától ment. A parasztasszony dicsérte a lányát, hogy mennyire kezére áll a munka az istállóban, mezőn egyaránt, és a végén megállapodtak abban, hogy jövő vasárnap háztűznézőbe megy a legény. Ha Isten rendelése lesz, hát Mindenszentek utáni vasárnap megtartják a gyűrűzött.

Volt alkalmam olyan vásárt is látni, amelyen már a lefoglalózás is megtárgyaltatott. Baranyának ezen a részén ugyanis az a szokás, hogy eljegyzés előtt a legény lefoglalozza a leányt. A foglaló nagysága a vőlegény vagyoni helyzetétől függ. Kísérőmmel már csak akkor értem a vásárba, amikor a házasulandó legény apja és a leány anyja között ez a párbeszéd

zajlott:

– Gyövfő héten elvégezzük a krumpliásást, osztán, ha úgy gyün a sorsa, vasárnap elmönnénk a gyerekekkel...

– Csak gyűjjenek kendtők, ha már szándékolik a Pannikát.

– Ha kimontam a szót, bizonyosra vöhetik. Meg is tódom azzal, hogy a három milliomot visszük a lefoglalózáshoz...

Huszonöt-harminc olyan összekerült párt láttam, akik még az idei farsangon pap elé kerülnek.

A búcsú végén persze magányosan visszafelé induló lányt is bőven látni. Nem ritka, hogy egyik asszony odakiált a másiknak:

– Hát csak magatokba möntök hazafelé?

A jól fölívagott nyelvű menyecske nem marad adós a válasszal:

– Gyöngye még az én lányom a férjhöl menésre. Tizenhat esztendő's mullott csak Úrnapján. Nem is azért gyüttünk a Katival... Ámbár három legény is tudakolta, de aszondom, majd csak gyüvfőre házasítunk...

Informátorom szerint az idei leányvásár eredménye messze elmaradt a tavalyitól. Különben is a háború óta sokat veszített élénkségéből az oroszloi leányvásár. Azelőtt a környékbeli leányok, legények háromnegyed része ezen a búcsún indult el a házasság felé. Öreg parasztok, apáik elbeszéléséből emlékeznek még arra, hogy sok évtizeddel ezelőtt, a kis folyó hídján, ahol most a legények állnak, a leányok sorfalat álltak és formális vásár után kerültek főköthő alá.

Leányvásár egy baranyai kisközségben. Az oroszlói búcsú az 1920-as években

Írta: Sásdi Sándor

2023. október 01. vasárnap, 00:00 - Módosítás: 2023. október 01. vasárnap, 15:52

Azóta nagyot változott a világ sorsa. A pruszlik helyett selyemzsempert öltöttek a leányok és a pitykés dolmány helyett spanglis kabátot a legények; a leányvásárt azért, ha veszített is régi jellegéből és élénkségéből, minden évben megtartják a Szent Mihály-nap utáni vasárnapon, az oroszlói libalegelőn.

Forrás: Világ 1925. XVI. évfolyam 235. szám. 12.